

TÜRÜK

2019, Yıl/Year: 7, Sayı/Issue:17, ISSN: 2147-8872

TÜRÜK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi
TURUK International Language, Literature and Folklore Researches Journal

Geliş Tarihi / *Date of Received*: **29.05.2019**

Kabul Tarihi / *Date of Accepted*: **30.05.2019**

Sayfa / *Page*: **267-279**

Research Article / Araştırma Makalesi

Doi: <http://dx.doi.org/10.12992/TURUK776>

Yazar / *Writer*:

Zeynep İrem Deger

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Türk Halk Bilimi Anabilim Dalı

Doktora Öğrencisi

zeynepiremf@gmail.com

DEDE KORKUT HİKÂYELERİNDE ERKEK OLMANIN EŞİĞİNDE AV

Öz

Erkeklik, doğuştan getirilen biyolojik bir olgu olmanın dışında toplum içerisinde çeşitli tutum ve davranışların yerine getirilmesiyle kazanılan bir kimliktir. Bireyin doğuştan sahip olduğu biyolojik kimliği, sosyo-kültürel yapı içerisindeki cinsiyet kimliğine eklenerek iç içe gelişmektedir. Toplumsal cinsiyet rolleri olarak adlandırılan “erkeklik” ve “kadınlık” kimliği bireyin doğumundan itibaren yakın çevresinden ve toplumdan edindiği bilgi ve deneyimlerle şekillenmektedir. Sosyo-kültürel yapı içerisinde erkeğe ve kadına cinsiyete dayalı olarak atfedilen bu roller doğumdan itibaren çocuğun ilk sosyal ortamı aile, sonra okul ve iş gibi sosyalleşme ortamlarında kazanılmaktadır. Bu bağlamda toplumsal cinsiyet rolleri bakımından erkek ve kadın kimliğinin oluşumunda sosyal ortam ve mekânın etkisi önem taşımaktadır.

Türk anlatı geleneğinde kadim bir eser olan Dede Korkut Hikâyeleri toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında güçlü kültürel örüntülere sahiptir. Hikâyelerde erkek kimliğinin inşasında av, bir mekân olmanın ötesinde erkeğin benliğini keşfetmesini ve erginlenmesini yani erkekliğini kazanmasını sağlayan eşiklerin kilit noktasıdır. Av, Dede Korkut Hikâyeleri’nde erkek olmanın ilk hikâyesidir. Bu bağlamda çalışmada amaçlanan Dede Korkut Hikâyeleri’nde erkeklerin erginlenmeleri ve dönüşümlerin kilit noktasında yer alan av ve avcılığın çok yönlü yapısını ortaya koymaktır. Çalışmada öncelikle toplumsal cinsiyet ve

erkeklik üzerinde durulmuş, daha sonra Dede Korkut Hikâyeleri'ndeki av ve erkeklik ilişkisi "erkekler"ın dünyası üzerinden değerlendirilmiştir.

Anahtar kelimeler: Dede Korkut, toplumsal cinsiyet, erkeklik, erkek kimliği, av

HUNT ON THE VERGE OF BEING A MAN IN THE DEDE KORKUT STORIES

Abstract

Masculinity is not only a congenital biological fact, but also an identity acquired through the fulfillment of various attitudes and behaviors in society. The innate inherent biological identity is intertwined into the gender identity within the socio-cultural structure. The identity of masculinity and femininity, which are called gender roles, are shaped by the knowledge and experiences acquired from the close environment and society. These roles, which are attributed to gender in women and men in socio-cultural structure, are gained from birth to the first social environment of the child in socialization environments such as family, school and work. In this context, the impact of social environment and place on the formation of male and female identity in terms of gender roles is important.

The Dede Korkut Stories, an ancient work in the Turkish narrative tradition, have strong cultural patterns in the context of gender roles. In the stories, hunting is the key point of the thresholds that allow men to discover their self and gain their manhood rather than being a place. Av is the first story of being a man in the Dede Korkut Stories. In this context, the aim of this study is to reveal the multifaceted structure of hunt and hunting in Dede Korkut Stories, which is the key point of men's growth and transformation. The study primarily focused on gender and masculinity, and then the relationship between hunting and masculinity in the Dede Korkut Stories was evaluated through the world of men.

Keywords: Dede Korkut, gender, masculinity, male identity, hunt

Giriş

Dede Korkut Kitabı; Türklerin dilini, tarihini, kültürünü yansıması bakımından Türk kültürünün manifestosu sayılabilecek bir eser olmasının yanı sıra toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında da güçlü kültürel örüntülere sahiptir. Dede Korkut Hikâyeleri eril bir söyleme sahip olmasına rağmen kadınlarla ilgili değerlendirmeleriyle de Oğuz Türklerinin yaşamlarına dair her alanda belirgin bir cinsiyet rolü ayrımı yaşadıklarını göstermektedir. Bu bağlamda özellikle üzerinde durulması gereken Oğuz erkeklerinin kimlik inşasında eşikler, imtihanlar ve dönüşümlerin kilit noktasında yer alan "av" ve "avcılık"ın çözümlenmesidir. Çalışmamızda amaçlanan Dede Korkut Hikâyelerinde erkek kimliğinin oluşumunda av ve avcılığının rolünü tespit etmektir. Bu doğrultuda öncelikle toplumsal cinsiyet ve erkeklik kavramı üzerinde durulacak, daha sonra Dede Korkut Hikâyeleri üzerinden erkek kimliğinin inşasında avın rolü çözümlenecektir.

Toplumsal cinsiyet, tarihin her döneminde topluma, zamana ve kültüre göre farklı kodlardan oluşmaktadır. Bu yüzden bireyin kimlik ediniminde geçmesi gereken aşamalar, yani eşikler döneme göre farklılık göstermektedir. Toplumsal cinsiyet normlarına göre kimlik inşa etme süreci, bireyin doğumundan itibaren yakın çevresinden ve toplumdan edindiği bilgi ve deneyimlerle şekillenmektedir. Buna göre biyolojik kimliğin yanı sıra toplumun ve kültürün belirlediği istekler ve kabullere göre şekillenen bireyin kimliği toplumsal cinsiyetini meydana getirmektedir. Bireyin ait olduğu toplumda var olabilmek için toplumsal cinsiyet kimliğini kazanması gerekir. Türköne, *Eski Türk Toplumunun Cinsiyet Kültürü* adlı eserinde toplumun/kültürün üyelerine verdiği kimliğin onların cinsiyetleriyle birlikte rol oynadığını; böylece, üyelerin ortak sosyal-kültürel kimliğine, cinsiyet kimliğinin eklenildiğini ve doğuştan itibaren sosyal-kültürel kimliğin cinsiyet kimliğiyle iç içe bir şekilde geliştiğini ifade eder (1995: 2). Dolayısıyla doğuştan sahip olunan biyolojik kimlik, sosyo-kültürel kimlikle birlikte şekillenirken aynı zamanda toplumun cinsiyet kültürüne dayalı kodlarını da oluşturmaktadır. Akbalık, bu kodların her toplumun kendi tarihi, siyasi, kültürel, sosyo-ekonomik altyapısı ile kendine mahsus ‘kadınlık’ ve ‘erkeklik’ algısıyla oluştuğunu söyler. Kadın ve erkeğe atfedilen bu rollerin doğumdan itibaren ilk sosyalleşme ortamı olan ailede, ardından okulda akabinde iş, çevre, siyasi ve teknik kurumlar gibi ortamlarda öğrenildiğini belirtmektedir (2014: 106).

Erkeklik, biyolojik cinsiyetin yanı sıra erkeğin toplumsal yaşamda nasıl düşünüp, duyup, davranacağını belirleyen, ondan beklenen rolleri ve tutum alışları içeren pratikler toplamıdır (Atay, 2004: 14). Normatif erkeklik özelliklerinin değer ve etkisi zamana, mekâna göre değişme göstermekte; ayrıca birbirinden farklı toplumlar için üzerinde genellemeler yapılabilecek sabit, değişmez tek bir erkeklikten de bahsedilememektedir (Akbalık, 2014: 109). Erkekliğin tanımı ve kuralları toplumdan topluma, kültürden kültüre değişmektedir. MacInnes’in belirttiği gibi biyolojik olarak erkek doğmak, bireye erkek kimliğini bahşetmemektedir (1998: 15). Dolayısıyla biyolojik olarak erkek doğmak erkek kimliği için yeterli değildir. Erkek kimliği içinde bulunan zamanın ve toplumun normlarına göre süreç içerisinde kazanılmaktadır. Bu bağlamda, erkek kimliği inşasında güçlü bir erkeklik vurgusuna ihtiyaç duyulmaktadır. Zaten toplumun erkeklerden beklediği bu erkeklik vurgusu, onların ya toplumda üst tabakalarda yer almasını sağlamakta ya da toplumun derinlerine itilmesine sebep olmaktadır (Barutçu 2013: 2). Toplum içerisindeki erkeklik kodlarının nasıl tespit edebileceği ise eril söylemin etkisiyle doğru orantılıdır. Barutçu da bir toplumda egemen olan erkeklik olgusunun gücü ve etkisinin, o toplumdaki mevcut ataerkil sistemle ilişkili olduğunu belirtir (2013: 3). Ataerkillik ise maddi temelleri cinsiyetler arasındaki iş bölümüne dayanan, ideolojik alana atfedilen bir kavramdır (Demez 2005: 62). Dolayısıyla cinsiyetler arası iş paylaşımı ataerkilliğin de temellerini atmıştır.

Cinsiyetler arası iş bölümü, Paleolitik Çağ olarak bilinen Taş Devri’nde ilk insanların besin aramak, karnını doyurmak ve vahşi doğada hayatta kalmak gibi yaşamsal ihtiyaçlarından dolayı avcılık ve toplayıcılık şeklinde ikiye ayrılmasıyla başlamıştır. İlkel topluluklarda öncelikle yaşamsal ihtiyaçlar için daha sonra ise geçimin sağlanmasında temel unsur olan avcılık-toplayıcılık sadece ekonomik değil, aynı zamanda sosyal, siyasi ve kültürel yapılanma için de önemli bir role sahip olmuştur. Avcı-toplayıcı dönem başladığında erkekler, toplumsal yapı içerisinde gerek ekonomik gerekse sosyal yapılanmada rol ve statü bakımından hâkimiyet kurmaya başlamıştır. Öncelikle bu

dönemde erkeğin avcılık, kadının ise toplayıcılığa yönelmesi sosyal yapı içerisindeki cinsiyete dayalı iş bölümünün ilk örneği olarak gösterilebilmektedir. Briffault, cinsiyete dayalı iş bölümünü yerleşme yerinden uzun süre uzak kalmayı gerektiren işleri (av ve savaş) erkeklerin, evdeki görevleri (yemek, çocuk bakımı) kadınların üstlenmesi şeklinde sınıflandırır (1990: 187).

İlk kültürel gerecin mızrak olduğuna ilişkin bilimsel anlatı, erkeğin avcı, kadının ise toplayıcı olduğu bir döneme işaret eden bir tarih anlayışı üzerinde temellenmektedir. Böylelikle avcı erkek anlatısı ilk olarak, erkek egemen, cinsiyetçi iş bölümünü temellendirmeye hizmet etmektedir. Bu anlatıya dayanarak cinsiyetler arası ilk iş bölümünün oluşumu, avcı-toplayıcı toplumlarda erkeğin avlanması, kadının ise uzun süren hamilelik ve çocuk bakımı süreçlerinden ötürü “tehlikeli” ve “ağır” olan avcılık işinden uzakta, toplayıcılık ile ilgilenmesine dayanır (Burgan 2015: 38). Erkeklerin “güce dayanan” avcılık üzerine yoğunlaşmasıyla eril söylemin arttırması kadınların geri planda kalmasına yol açmıştır. Bir başka deyişle avcılık ekonominin yanı sıra toplumsal yapı içinde de hâkimiyeti elinde tutmaya başlayan erkekler iktidar erkini ele geçirmiştir. Anaerkil toplum yapısından ataerkil toplum yapısına doğru yönelişin olduğu bu dönem, toplumsal cinsiyet rolleri bakımından erkeğin ve kadının kimlik kodlarına dair ilk izlerdir. Dolayısıyla erkeğin ve kadının bireyleşmesinde kültürün verdiği roller cinsiyete göre ilk defa avcı-toplayıcı toplumlarda belirginleşmiştir.

Avcı erkek anlatısı yalnızca kadınların emeği ve üretici etkinliğini görünmezleştirilmekle kalmaz; aynı zamanda bu iş bölümünde erkeğe atfedilen avcılık etkinliğinde gıda maddesi olarak “et”i egemen güç haline getirir (Burgan 2015: 38). Kan dökme temeline dayanan avcı erkek mitleri eril tahakküme hizmet etmiştir. Eril tahakkümü yansıtan avcı erkek mitlerine bakıldığında “kan dökmek”, “et”, “avcılık” erkekliğin ve yiğitliğin ölçüsü olarak dikkati çeker. Adams, et yiyen toplumların, yiyecek seçimleriyle erkek kimliği kazandığını ve ete dair öğretilerin bu bağlantıyı desteklediğini (2013: 77) ifade eder. Dolayısıyla avcılık ve erkeklik arasında simgesel bir iktidarı yansıtan bağlantı vardır. Avcılık, erkekliğin sembolü haline gelmiştir.

Avlanmak, fiziksel anlamda güç isteyen bir eylemdir. Avın fiziksel güç gerektirmesi erkek iktidarının kontrolünü elinde tutmasını sağlamaktadır. Ava giden her erkek kan döktüğünde erkek iktidarını yeniden kuvvetlendirmektedir. Adams, erkeklik ve et üzerine kurduğu ilişkide erkeğin et yeme ayrıcalığının, dışsal, gözlemlenebilir bir faaliyet olduğunu ve bu eylemi erkeklerin örtük bir şekilde yansıttığını, tekrar eden bir gerçekliğin de etin erkek egemenliğinin bir sembolü olması şeklinde açıklar (2013: 87). Dolayısıyla statü ve gücün sembolü av, erkeklerin sadece kendilerine ait alanlarından biri haline gelmiştir. Dede Korkut Hikâyeleri’ne baktığımızda da av erkeklere özgü bir alandır. Hikâyelerde “ava çıkmak”, “kan dökmek” erkek kimliği inşasında erginleyici ve dönüştürücü boyuta sahiptir.

1. Dede Korkut Hikâyeleri’nde Erkekliğin Eşiğinde Av

Dede Korkut Hikâyeleri anaerkil toplumdan ataerkil topluma geçiş sürecini yansıtan ara dönem anlatılarıdır. Dede Korkut Hikâyeleri’ni incelediğimizde, ortaya çıktığı dönemin tarihsel olaylarına, sosyokültürel belirleyenlerine inildiğinde, Şamani-animist Türk’ün doğa-yanlı/anacıl bilincin, mutlak tinselliğin temsilcisi, babacıl İslamiyet’le karşılaşması (Saydam, 2011: 24) hikâyelerde toplumsal cinsiyet kodlarına da yansımıştır. Dede Korkut Hikâyeleri’nin giriş

bölümündeki soylamalarda, “*Oğul atanın yerine yetişendir, iki gözünün biridir; Devletli oğul baba ocağının közüdür*”, “*Kız anadan görmeyince öğüt almaz, oğul atadan görmeyince sofraya çekmez*” (Ergin 2018: 73-77), gibi toplumsal cinsiyet kodlarını yansıtan ifadeler görülmektedir. Dede Korkut Hikâyeleri’nde eril ve dişil arasındaki karşıtlık kamusal ve özel mekânlar bağlamında da dikkat çekmektedir. Erkekler toylarda, şölenlerde ya da avlarda yer alırken; kadınlar genellikle bu mekânlarda bulunmamaktadır. Bu mekânlar erkeklerin kendilerine ait alanlarıdır.

Dede Korkut Hikâyeleri’nde eril söylemler fiziksel güç üzerinden vurgulanmaktadır. Hikâyelerde oğulun, “güçlü belün kuvveti” olarak nitelendirilmesi, toplumsal yaşamın bireye yansıyan sorgulamaları genellikle “fizikî güç”ü vurgulayacak söylemlerle yapılmaktadır (Çetinkaya 2015: 187). Bu anlamda av, erkeklerin iktidarlarını kurdukları fiziki güce dayalı mekânlardan biridir. Zaten, hikâyelerde erkek iktidarı toy, şölen ya da av gibi açık ve kapalı mekânlarda karşımıza çıkmaktadır. Dede Korkut Hikâyeleri’nde açık mekânlardan biri olan av alanı erkeklerin hayatında doğumdan ölüme kadar geçtikleri pek çok eşğin kilit noktasıdır. Çetinkaya, bu mekânların erkeklerin tecrübe, statü ve yaşına göre parçalandığını vurgulamaktadır (2015: 88). Hikâyelerde çocukluktan ergenliğe geçişteki on beş yıllık süre içerisinde ad almamış kahramanlar, fiziki ve ruhsal erginlenmeyi tamamladıkları takdirde belli bir tecrübe ve statü kazanarak toplumda yer edinebilmektedirler.

Dede Korkut Hikâyeleri’nde kahramanların “ideal” erkek kimliğine ulaşmaları için öncelikle cesaretli, ahlaklı ve erdemli; kuvvetli, güçlü ve savaşçı olmak gibi ruhsal ve fiziksel kriterlere sahip olmaları gerekir. Hikâyelerde kahramanların erkek kimliklerini inşa ederken belli eşiklerden geçmek zorunda oldukları görülmektedir. Av kahramanların geçmesi gereken erginlenme ritlerine benzemektedir. Eliade, erginlenmeyi, genel anlamıyla bireyin sosyal ve dini statüsünde kesin bir değişim meydana getirecek olan ritüeller ve öğretiler bütünü olarak ifade etmektedir (2015: 12). Birey erginlenme ritüellerinden sonra tamamen başka biri haline gelmektedir. Erginlenme ritleri birçok evreden oluşmaktadır. Bu bağlamda Van Gennep, geçiş ritlerini üç evreye ayırmaktadır. Bunlar: 1. Ayrılma ve Eşik Öncesi Evre, 2. Eşik Evresi, 3. Birleşme ve Eşik Sonrası Evre (1909 Turner’dan 2018: 95). Ayrılma ve eşik öncesi evrede toplumsal yapı içerisindeki birey ya da grup mevcut bulunduğu sabit durumdan sembolik olarak kopar. Eşik dönemi boyunca ise, birey geçmiş ve gelecek durumunun arasında muğlâktadır. Birleşme ve eşik sonrası dönemde birey yeni konumuna geçerek tamamlanır. Bu yeni konumu içerisinde bireyden geleneksel normlara ve etik standartlara uygun davranması beklenir (1909 Turner’dan 2018: 95-96). Dede Korkut Hikâyeleri’nde de kahramanlardan beklenen ilk sınav, ilk eşik doğumlarından itibaren manevi ve fiziksel erginlenmelerini kanıtlayabilecekleri “ad alma” eşigidir.

Hikâyelerde oğlanlar on beş yaşına geldiğinde ilk erginlenme eşigi olan “ad alma” için mutlaka bir kahramanlık sergilemek zorundadır. Dede Korkut Hikâyeleri’nde “bir çocuk baş kesip, kan dökmezse ad koymazlardı” (Ergin 2018) şeklindeki ifadeler bu söylemi açıkça yansıtmaktadır. Hikâyelerde erkekler on beş yaşına gelene kadar toplum içerisinde muğlâk ve görünmez durumdadır. Turner, birçok kabile toplumunda topluluğa katılma ritüellerinde uzun bir tecrit dönemi gerektiren erginlenmeler olduğunu vurgulamaktadır (2018: 97). Hikâyelerdeki erkeklerin de eşige gelene kadar on beş yıl beklemeleri erginlenme öncesi tecrit dönemine benzemektedir. On beş yaş çocukluktan erkeklığe geçişte önemli bir eşiktir. Çünkü, “ad alma”, Türk kültüründe önemli

bir imgedir. Boratav, eski Türklerde yeni doğan erkek çocuğuna hiç ad verilmediğini ya da geçici bir ad verildiğini belirtir (1973: 107). Boratav'ın ifadelerinin alt yapısında yeni doğan çocuğun henüz birey olarak kabul edilmemesi yatmaktadır. Bu yüzden çocuğun tam bir birey olarak kabul edilip ad alabilmesi için göstereceği başarıyla bağlantılıdır.

Dede Korkut Hikâyeleri'nde çocuğa gelişigüzel ad verilmemekte, çocuğun gösterdiği kahramanlığına göre uygun bir ad konulmaktadır. Örnek, çocuğa gösterdiği kahramanlığa göre ad koymayı adın taşıdığı, karşıladığı ya da içerdiği anlamın çocuğun karakterini, kişiliğini, geleceğini, toplum içindeki yerini ve başarısını biçimlendirecek simgesel bir öz olarak yorumlamaktadır (1975: 102-103). Bu doğrultuda Dirse Han Oğlu Buğaç Han Hikâyesi'nde Boğaç, ilk imtihanı olan ad almak için boğayla mücadele ederek yiğitliğini ispatlar. Boğaç'ın adını kazanmasını sağlayan boğa ile mücadelesi hikâyede "*Buğayı koyu virdiler, oğlançuklara kaç didiler. Ol üç oğlan kaçdı. Dirse Hanun oğlançuğı kaçmadı, ağ meydanun ortasında bakdı turdı. Buğadahı oğlana sürdi geldi. Diledi ki oğlanı helak kıla-y-idi. Oğlan yumruğı-y-ile buğanun alnuna kıya tutup çaldı, buğa götin götin gitdi....Oğlan pıçağına el urdı, buğanun başını kesdi.*" (Ergin 2018: 82-83), cümleleriyle Boğaç'ın cesareti ve yiğitliği vurgulanarak anlatılmıştır.

Boğaç Han hayatındaki en önemli eşik olan bu sınavı toplumun önünde gerçekleştirmektedir. Çetinkaya'nın belirttiği gibi burada bireysel söylem aslında toplumsal söylemin dışı vurumudur. Toplumsal yapının eril kimliğe yüklediği en önemli vasıflardan birisi, güç temeline dayalı olarak hüner göstermesidir (2017: 145). Hikâyelerde de erkekler fiziksel güç kullanarak yani baş kesip, kan dökerek eril kimliklerini toplumun huzurunda kazanmaktadır. Kramer, bireyin ait olduğu veya ait olmayı düşündüğü bir grubun veya kültürün kurallarını öğrenmek ve kendini bu ortam içinde tanımlamak için sosyalleşmesi gerektiğini belirtir (2010: 56). Hikâyelerde de erkekler av alanında erkekliğin normlarını öğrenmektedir. Bu yüzden av, hikâyelerde erkekler için mekân olmanın ötesinde bireyin fiziksel ve manevi bütünlüğe ulaşmasını sağlayan aşamadır. Boğaç Han, av sırasında fiziksel gücünü gösterirken aynı zamanda benliğinin de farkına varmaktadır. Giddens benliğin geçmişten geleceğe doğru bir gelişim çizgisinde ilerlediğini, bireyin benliğini bu çizginin ışığından içselleştirdiğini söyler (2010:104). Hikâyede de Boğaç, manevi ve fiziksel gücünü sergilemesi sonucunda erkek kimliğini pekiştiren "yiğitlik" unsurunu kanıtlar. Süme, insanın, kendisini tamamlamaya daima muhtaç olduğunu, çünkü insanoğlunun bir yanıyla hep eksik kaldığını belirtir. Bu yüzden insanın kendisini tamamlaması, ispatlaması ve yetişkin birey olarak adını duyurabilmesi için sınavlar arenasında mücadelesini vermek zorundadır (2011: 145). Boğaç, öz benliğine doğru yola çıktığı bu süreçte başarıyla geçtiği eşikler sonucunda erginlenme yaşamaktadır.

Hikâyede özellikle av sırasında boğa gibi erkek olan hayvanların yer alması toplumsal yapıdaki eril bilinci yansıtmaktadır. Et, kan dökme ve erkeklik arasındaki güçlü cinsiyetçi ilişki hayvan sembolü üzerinden verilmektedir. Dede Korkut Hikâyeleri'nde Boğa gibi bir hayvanın yer alması tesadüfi değildir. Boğa, eski Türklerde alplığın simgesi olmuştur. Boğa ayrıca, erken devir Türklerinde savaş ilahı, kuvvet ve kudret timsali olduğundan hükümdar ya da hükümdarlık simgesi de sayılmaktaydı (Özkartal 2012: 69). Boğaç Han hikâyesinde fiziki güce vurgu yapan boğa, güç, kuvvet, yiğitlik ve erkekliğin simgesi olarak kullanılmıştır.

Kam Püre Oğlu Bamsı Beyrek Hikâyesi'nde yine kahramanın ad alması avda göstereceği hünere bağlı gerçekleşmektedir. Hikâyede oğlun ad almak için hüner göstermesi gerektiği şu cümlelerle: "*Pay Pürenün oğlu biş yaşına girdi, biş yaşından on yaşına girdi, on yaşından on biş yaşına girdi. Çaya baksa çalumlı çal-kara kuş erdemli bir güzel yahşı yiğit oldu. Ol zamanda bir oğlan baş kesme kan dökme ad komazlar-idi. Pay Püre Bigün oğlu atlandı, ava çıktı*" aktarılır (Ergin 2018: 118). Bamsı Beyrek Hikâyesi'nde de Beyrek, erkek kimliğini fiziki gücüne dayalı bir eylem olan kan dökme sayesinde elde eder. Bunun neticesinde adını kazanır. Kâfirleri yenerek ilk eşîğinden geçen Beyrek, diğer erkeklerin de onayını alarak erkek kimliğinin ilk eşîği olan adını alır. Hikâyelerde erkeklik inşasından önemli olan noktalardan biri av alanında erkekliğini diğer erkeklerin önünde ispatlamaktır. Bourdieu, "gerçek" bir erkeğin, zafer ve ayrıcalık elde etmek için kamusal alanda önüne çıkan fırsatları değerlendirmesi, eril değerlerini yüceltmesi gerektiğini belirtmektedir (2015: 69). Çünkü erkeklik bireyin sadece kendine değil aynı zamanda topluma da ispatlaması gereken bir olgudur. Bu noktada erginlenen birey hem toplumsal hem de bireysel bir kimlik kazanır. Kimlik aidiyet duygusuna içkin bir kavramdır ve bireyin diğerleri karşısındaki statüsünü belirler (Ölçer 2005: 41). Böylelikle avda savaşarak manevi ve fiziksel olarak erginlenen Beyrek, "ben"leşerek erkek kimliğini edinir ve toplum içerisinde statüsünü oluşturur. Çetinkaya, hikâyelerdeki benlik çizgisine geçişte ve önemli aşamalarda bedene dayalı güç faktörü kişinin fiziki farkındalığını ortaya koyduğunu belirtir. Bedensel farkındalık eylemle görünür hale gelmekte, söz temeline dayalı uygulama ve kabullerle teyit edilmektedir (2015: 81). Dirse Han Oğlu Buğaç Han Hikâyesi'nde Boğaç'ın boğa ile yaptığı mücadele sonrasında, Kam Püre Oğlu Bamsı Beyrek Hikâyesi'nde Bamsı Beyrek'in bezirgânları kâfirlerin elinden kurtarmasıyla fiziki farkındalıkları belirginleşir.

Kam Püre Oğlu Bamsı Beyrek Hikâyesi'nde Beyrek, ad almasından sonra erkek kimliği inşasında bir sonraki eşîği Türk kültüründeki önemli geçiş dönemlerinden biri olan "evlilik"tir. Av, ad alma dışında geçiş dönemlerinden biri olan evlilik kurumunda da eril gücün vurgulanmasında rol oynamaktadır. Roux, çocuğun erginlenmesinde av ile başlayan süreçte kazandığı ilk zaferin onu topluma dâhil ettiğini ve ona bir kadın alma hakkı verdiğini söyler (2002: 188). Kam Püre Oğlu Bamsı Beyrek Hikâyesi'nde Banı Çiçek ile Beyrek beşik kertmesi olmasına rağmen bu evliliğin gerçekleşebilmesi için Beyrek'in fiziki erginlenmesini tamamlasa bile manevi erginlenmesini de tamamlaması gerekmektedir. Özkan'ın ifade ettiği gibi Beyrek'in yaşamında kavramlar, idealler değişir. Onun için "karşı cins" kavramı duygusal bir anlam kazanmaya başlamıştır. O, yiğitlik yapmış, erkeklerin toplumuna dâhil olmuştur. Sırada biyolojik ergenliğe erişme vardır. Bunun da gerçekleşmesi için bir karşı cinsin varlığı gerekmektedir (2009: 29). Hikâyede, Beyrek ve Banı Çiçek her ne kadar beşik kertmesi olsalar bile aşmaları gereken engeller bulunmaktadır. Bamsı Beyrek'in evlilik eşîğinde geçmesi gereken ilk sınavı nişanlısı Banı Çiçek ile arasında geçen mücadeledir. Hikâyede Beyrek ad aldıktan sonra yine ava çıkar, önüne çıkan geyiği takip eder ve Banı Çiçek'in otağına varır: "*Gel imdi senün ile ava çıkalum, eger senün atun menüm atımı kiçer ise onun atını dahi kiçersin. Hem senün ile oh atalum, meni kiçer isen, anı dahi, kiçersin ve hem senün ile güreşelüm, meni basar isen anı dahi basarsın.*" (Ergin 2018: 123). Ardından Banı Çiçek ve Beyrek, birbirlerini yenmek için mücadeleye tutuşurlar, ok atarlar, güreşirler. Sonunda Beyrek, Banı Çiçek'i yener. Banı Çiçek de kendisini tanıtır ve bu olaydan sonra nişanlanırlar. Koç, tıpkı erginlenme töreninde gücünü sergileyen erkek gibi kadınların da bedensel yeteneklere sahip

olduğunu; kahramanın, kızın babası, ağabeyi, rakipler ve canavarlarla mücadeleye girişmesinin yanında bazı anlatılarda kızla da bire bir karşılaştığını belirtir (2016: 254). Karşı cinsle mücadele, evliliğe bağlı ritüellerde kahramanın geçmesi gereken engellerden biridir. Bu mücadele esnasında Beyrek kadar Banu Çiçek de hünerlerini sergilemektedir. Beyrek'in kadını seçme hakkı kadar, aralarındaki mücadeleden anlaşıldığı üzere, Banu Çiçek'in de erkeğini seçme hakkı olduğu şeklinde yorumlanabilmektedir. Dolayısıyla Koç, erkeğin, yapmış olduğu savaşlar ve kazandığı zaferlerle ilk planda bir kadına yaklaşmayı hak ettiğini; ancak bu durumun, kadın seçme hakkı değil; bir kadın tarafından beğenilme ve seçilme, yani evlenmeyi hak etmesi (2016: 257) şeklinde yorumlanması gerektiğini ifade eder.

Bamsı Beyrek, erkek kimliğini ispatlarken avda Banu Çiçek tarafından sınanmaktadır. Hikâyede Banu Çiçek ile ok atan, at yarıştıran Beyrek, güreş sırasında zorlanır. Bu durum karşısında bunalan Beyrek: *“Bu kıza basılacak olur-istem Kalın Oğuz içinde başuma kahınç yüzüme tohınç iderler.”* (Ergin 2018: 123), diyerek aşağılanma korkusuyla Banu Çiçek'i yener. Beyrek'in burada yaşadığı aşağılanma duygusu diğer erkekler yani Oğuz beyleri karşısında erkeklik gururunun incinmesinden korkmasına dayanmaktadır. Çünkü erkek kimliğini zedeleyen en önemli olgulardan biri erkeğin kadınlar karşısında olduğu kadar, diğer erkeklerin önünde de gururunun incinmesidir.

Kanlı Koca Oğlu Kan Turalı Hikâyesi'nde de av, kahramanın geçmesi gereken eşik mekânı olarak karşımıza çıkmaktadır. Kan Turalı'nın da yaşamında önemli bir eşik olan evlilik müessesine ulaşabilmesi için diğer erkekler gibi “baş kesip kan dökmesi” gerekmektedir. Hikâyede “yetişmiş cılasun bir oğul” olarak adlandırılan Kan Turalı öncelikle evleneceği kızda bazı özellikler aramaktadır. Kan Turalı'nın, *“Men yirümden turmadan ol turmuş ola, men kara koç atuma binmedin ol binmiş ola, men kanlu kâfir iline varmadan ol varmış mana baş getürmüş ola.”* (Ergin 2018: 185), şeklindeki ifadelerinden göçebe hayat şartlarında yaşayan savaşçı erkeğin evleneceği kadında aradığı en önemli özelliğin kendine denk ve yaraşır olmasıdır.

Kan Turalı'nın evlilik yolundaki ilk imtihanı üç canavarı öldürmesidir. Hikâyede bu bölüm: *“Meger Tirabuzan tekürinün bir 'azim görkli mahub kızı var-idi. Sağına solına iki koşa yay çeker-idi. Atduğı oh yire düşmez-idi. Ol kızun üç canavar kalınlığı kaftanlığı var-idi. Her kim ol üç canavarı bassa yense öldürse kızımı ana virürem diyü va'de eylemiş-idi. Basamasa başın keser-idi. Böylelikle otuz iki kafir biginün oğlunun başı burc bedeninde kesilüp asılmış-idi. Ol üç canavarın biri Kağan Aslan-idi, biri Kara Boğa-y-idi, biri dahı Kara Buğra idi.”* (Ergin 2018: 185), cümleleriyle anlatılmaktadır. Kan Turalı'nın evlenmesi hayvan sembolizmi üzerinden verilmiştir. Duymaz, avcı göçebe toplumun ilk dönemlerinde insanların “sosyal ve reel” bir tehlike arz eden vahşi bir hayvanı öldürmesini fonksiyonel ve gerçekçi olmasına bağlamaktadır (2000: 366). Kan Turalı'nın hayvanla mücadele etmesi ve yenmesi fonksiyonellikten ziyade onun erkek kimliğini oluşturması için gereken bir eşiktir. Kan Turalı, çocukluktan erginliğe geçerken hem fiziksel hem manevi tamamlanışını Selcen Hatun'u alabilmek için “üç canavar”la mücadele etmesi ve yenmesi aracılığıyla sağlamaktadır. Dolayısıyla hikâyede Kan Turalı'nın babasına *“baş keseyim, kan dökeyim, kâfire kan kusdurayım, kul karavaş getüreyim, hüner göstereyim.”* (Ergin 2018: 186), demesi fiziksel ve manevi tamamlanışını sağlaması için esas olarak hünerini ve yiğitliğini göstermesi gerektiğini fark etmesidir. Bu da onun benliğinin farkına varmaya başladığını gösterir. Çünkü erkeğin ad almak ya da evlenmek için av mekânında yiğitliğini ve hünerini sergilemesi

toplumsal yapının erkek kimliğine atfettiği rollerin başında gelir. Erkek toplum içerisinde yerini edinmek ve kimliğini kazanmak istiyorsa bu rolleri yerine getirmelidir. Kan Turalı'nın eşiği geçip evlenebilmesi için "uç canavar"ı yenmesi gerekmektedir. Fakat hikâyenin devamında Kan Turalı'nın anne ve babasını görmeden gerdeğe girememesi onun henüz erginlenmesini tamamlamadığına işarettir. Dolayısıyla Dede Korkut Kitabı'nda erkekler hem erginlenme yolculuğunu tamamlamak hem de toplumsal kimliğini oluşturmak için yiğitlik ve cesaret göstermesinin yanı sıra ailesinin ve toplumun onayını da almalıdır.

Dede Korkut Hikâyeleri'nde erkeklerin doğumlarından itibaren hayatlarında önemli bir parça olan av, kahramanın eğitimi üzerinde de rol oynamaktadır. Çünkü av ve avcılık, baba-oğul arasındaki ilişkinin de temelini oluşturmaktadır. Hikâyelerde baba sadece soyun devamlılığında değil, aynı zamanda oğlun yetişmesinde, geleneğin, göreneğin, törenin aktarımında etkin olan kişidir. Çünkü çocuk doğduğu andan itibaren babasından öğrendiği bilgi ve deneyim sayesinde kimliğini oluşturmakta ve toplum içerisinde yer edinmektedir. Kazan Beg Oğlu Uruz Beg'in Tutsak Olduğu Hikâye'de "Sağ yanında kardaşı Kara Göne oturmuş-idi. Sol yanında tayısı Aruz oturmuş-idi. Kazan sağına bakdı kas kas güldi, solına bakdı çok sevindi, karşısına bakdı oğlançuğunu Uruzu gördi elin eline çaldı ağladı." (Ergin 2018: 154), sözlerinden Uruz'un henüz baş kesip kan dökmeye başladığı anlaşılır. Salur Kazan, oğlunun henüz yiğitlik göstermemesi ve hünelerini sergilememesine içerlemektedir. Çünkü toplum içerisinde tecrübenin simgesi olan baba, oğlunun göstereceği yiğitlikle gururlanacaktır. Kazan'ın gururu kıran bu durum: "Bir gün ola düşem sen kalasın. Yay çekmedün oh atmadun baş kesmedün kan dökmedün, Kanlu Oğuz içinde çuldu almadun." (Ergin 2018: 156), şeklinde aktarılır. Kazan, oğlu Uruz'un baş kesip, kan dökmemesinden yani ava çıkmamasından yakınmaktadır; çünkü erkek olmanın Oğuzlar içerisindeki en önemli göstergesi ava çıkıp, yiğitlik göstermektedir.

Kazan Bey, Uruz'un ad almamasına üzülürken, Uruz'un "Hüneri oğul atadan-mı görür öğrenür, yohsa atalar oğuldan-mı öğrenür, kaçan sen meni alup kâfir serhaddına çıkardun kılıç çalup baş kesdün, men senden ne gördüm ne öğrenem" (Ergin 2018: 156), gibi sözleri erkek kimliği inşasında babanın yol göstericiliği ve öğreticiliğinin önemini yansıtmaktadır. Kazan Bey, Uruz'un baş kesip kan dökmemesinden yakınırken kendi yanlışını fark edememektedir. Saydam, her erkeğin ilk önce "oğul" olduğunu, 'birey'leşmesinin, yani 'erkek'leşmesinin, babanın önderliğindeki eril sembollerle bağlı olduğunu (2017: 84) belirtir. Uruz, erkekleşme yolunda babasının yol göstericiliği olmadan henüz eril ilkeyle özdeş hale gelememiştir. Kolektif bilincin temsilcisi olarak baba, çocuğun erkek kimliğini tamamlamasında yol göstericisidir. Kazan Bey'in "men bu oğlanı alayın ava gideyin, yidi günlük azuğ-ile çıkayın, oh atduğum yirleri kılıç çalup baş kesdiğüm yirleri göstereyim" (Ergin 2018: 156), şeklindeki sözleri Uruz'un benliğini keşfetmesi için ilk sınavı olacaktır. Kazan Bey, Uruz'un yol göstericisi olarak onu ava götürmesi gerektiğinin farkına varır. Çünkü Uruz erkek kimliğine babasının tecrübelerinden faydalanarak yaklaşacaktır. Erkelik, doğumdan ölüme kadar devam eden süreç içerisinde çeşitli eşiklerden geçilerek inşa edilmektedir. Uruz'un ilk avında elde edeceği başarı, göstereceği yiğitlik erkek kimliği kazanmasında önemlidir. Fakat Uruz, fiziksel anlamda benliğini tamamlamış olsa bile henüz manevi erginlenmeyi tamamlamadığı için ilk avında başarısız olur.

Atay, bir erkeğin imtihanları geçemediği durumlarda, erkekliğini kanıtlayamadığını, erkekten sayılmadığını belirtir. Gerilimli imtihanda erkeğe düşen, her daim erkekliğini kanıtlamasıdır (2004: 11). Kazan Bey, oğlu Uruz'un ilk sınavından başarıyla geçtiğini düşünür, fakat Uruz kâfirlerin elinde tutsak olmuştur. Uruz'un ilk avında başarısız olması: “*Kâfirler Uruzun üzerine çoh-idi. Sağın solın Uruzun çevürdiler. Kırk yigidin şehid itdiler. Oğlanun üzerine düşdiler, tutdılar. Kıl urgan ağ boynına takdılar. Yüzü üzerine saluban süridiler. Ağ etinden kan çıkınca dögdiler. Baba diyü ağlatdılar, ana diyüb uzlatdılar. Uruz tutsak oldı.*” Kazan, oğlunun esir düştüğünden haberdar değildir. “*A bigler oğlan kancaru gitdi ola didi. Bigler aydur: Oğlan kuş yürekli olur, kaçup anasına gitmişdür didiler.*” (Ergin 2018: 161-162), sözleriyle anlatılır. Kazan Bey'in adamlarının Uruz'un “kuş yürekli” olup anasına kaçtığını söylemeleri Kazan Bey için utanç verici bir durumdur. Oğlanın ilk avında başarısız olması babasının itibarını sarsmaktadır. Kimmel, başarısızlığın, erkeğin tam anlamıyla erkek olarak gözükmemesine yol açtığını, erkeği cinsiyetinden ayırdığını belirtir. Başarısızlık karşısında erkeğin pısrık, ana kuzusu, hanım evladı olarak görülmesi (Kimmel 2013: 96) Uruz'un kuş yürekli olarak adlandırılmasıyla benzerdir.

Uruz'un durumuna benzer olarak Salur Kazan'ın Evinin Yağmalandığı Hikâye'de de gurur ve itibarı koruyamama korkusu görülmektedir. Hikâyede Salur Kazan, “*yata yata yanumuz ağrıdı, tura tura bilümüz kurıdı, yoryyalım a bigler, av avlayalım kuş kuşlayalım, sığın geyik yıkalum*” (Ergin 2018: 95) diyerek ava gider. Av, Oğuz beylerinin yiyip içerken, erkekliklerini pekiştirmek amacıyla çıktıkları yolculuk gibidir. Erkekler, eril düzenin içinde küçük bir gezintiye çıkar gibi ava çıkmaktadır. Ava çıktığı zaman obası yağmalanan Salur Kazan olup biteni Karaçuk Çoban'dan öğrenir, Karaçuk Çoban düşman üzerine beraber gitmeyi teklif eder. Karaçuk Çoban'ın bu sözleri üzerine Kazan Bey'in, “*Eğer çoban ile varacak olurisem kalın Oğuz bigleri benim başuma kakınç kaharlar, çoban bile olmasa Kazan kâfiri alımaz i-di derler.*” (Ergin, 2018: 105), şeklindeki düşüncesi Oğuz Beyleri karşısında bir beyin yanında çobanıyla kâfirin karşısına çıkması gurur kırıcı ve itibar zedeleyici bir durum olacağını göstermektedir. Erkeklerin erkekliklerini diğer erkeklerin gözünde kanıtlaması, cinsiyetçiliğin hem sonucu, hem de onun temel dayanaklarından biridir (Kimmel 2013: 97). Erkekliğin işaretlerinden iktidar, statü, itibar sürekli olarak korunması ve onaylatılması gereken ölçütlerdir. Erkekler karşısında aşağılanmak korkusu erkek kimliğini zedeleyen durumlardan biridir.

Dede Korkut Hikâyeleri'nde görüldüğü üzere erkek kimliği inşasında av, erkek olmanın ilk hikâyesidir. Oğullar, babaların yol göstericiliğinde yiğitliklerini ve hünelerini ava çıkararak göstermekte, böylece erkek olmanın ilk hikâyesini av meydanında yazmaktadırlar. Fakat Barutçu'nun belirttiği gibi bedensel ve toplumsal aşamalardan geçerek erkeklik inşasını tamamlayan erkeğin toplum içerisindeki görevi bitmiş değildir. Erkek, bu inşayı tamamlamış olsa bile onu ömrünün sonuna kadar muhafaza etmek ve gelecek nesillere aktarmak zorundadır (2013: 6). Bu durum Begil Oglu Emren Hikâyesi'nde erkeklik krizi şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Dede Korkut Hikâyeleri'nde av erkeklerin mekânıdır. Bunun göstergesi olarak Bayındır Han'ın huzuruna gelen Begil, üç gün av etiyle ağırlanır. Daha sonra da Begil'in hünelerini göstermesi için ava çıkılır. Hikâyenin devamında Bayındır Han'ın divanında Begil'in avcılık hüneleri; “*Çün av yarağı oldı, kim atın öger, kim kılıcın kim çeküp oh atmağın öger. Salur Kazan ne atın öğdi, ne kendin öğdi, amma Begilün hünerin söyledi. Üç-yüz altmış altı alp ava binse, kanlu geyik üzerine yoryıyş*

olsa, Begil ne yay kurar-idi ne oh atar-idi, hamam yayı bileginden çıkarur-idi, buğanun sığınun boynuna atar-idi, çekiptur gurur-idi. Aruk olsa kulağın deler-idi avda bellü olsun diyü, amma semüz olsa boğazlar-idi. Eger bigler geyik alsa kulağı delük olsa Begil sevinci dürdiyü Begile gönderürler-idi.” (Ergin 2018: 216), beyler tarafından kılıç çekişi ve ok atışıyla övülür. Fakat Kazan Bey Begil’in avcılık hünerleri için, “*Bu hüner atun-mıdur, erün-midür?*” şeklinde soru yöneltir, divandakiler ise “*Hanum eründür*” diye cevap verir. Yalnız, Bayındır Han’ın “*at işlemese er öginmez, hüner atundur*” (Ergin 2018: 216-217), diyerek kahramanlığı ata bağlaması Begil’e hoş gelmez. Bunun üzerine erkeklik gururu kırılan Begil, Bayındır Han’dan aldığı bahşişleri geri verip, divana küserek obasına döner.

Dede Korkut Hikâyeleri’nde kut inancı yöneticilere karşı gelmemeyi ve onları Tanrı’nın yeryüzündeki temsilcisi olarak kabul etmeyi gerektirir (Ergin 2018: 218). Begil’in Tanrı’nın yeryüzündeki temsilcisi sayılan Bayındır Han’ın divanından küserek gitmesi kut inancına uymamaktadır. Hikâyelerde Bayındır Han’ın iktidarının sorgulanamayacağı açıktır. Bu yüzden Begil’in eşi, Begil’in bu davranışını “*Padişahlar Tanrı’nın gölgesidir, padişahına asi olanın işi rast gelmez*” (Ergin 2018: 218), diyerek onu uyarmaktadır. Dede Korkut Hikâyeleri’nde erkekler zor durumda kaldıklarında kadınlara fikir danışıp yardım alabilmektedirler. Erkeklik normları bağlamında toplum içerisinde erkeklerin kadınlardan yardım istemesi erkekliği küçültücü bir davranış değildir. Hikâyenin devamında Begil’in eşi, Begil’in kırılan erkeklik gururunu tamir etmesi için ava gitmesi gerektiğini söyler. Hikâyede Begil’in eşinin “*ara könlüde pas olsa şarab açar, sen gideli hanum arkaru yatan ala tağların avlanmamışdur, ava bingil könlün açılın*” (Ergin 2018: 218), şeklindeki sözleri erkeklerin sadece kimlik inşasında değil, bu kimliği korumak için de ava çıkmaları gerektiğini gösterir. Bir erkeğin “gerçek” bir erkek olduğunu her daim kanıtlamak zorunda olması (Yavuz 2014: 115) Begil’in yaşadığı erkeklik çıkmazını açık şekilde ifade etmektedir. Bu yüzden Begil’in hikâyesinde de av salt bir mekân olmanın ötesinde erkekliğin yeniden inşa edilip pekiştirildiği erkeklere özel bir alandır.

Sonuç

Dede Korkut Hikâyeleri toplumsal cinsiyet bağlamında incelendiğinde “erkeklik” ve “kadınlık” rollerine dair güçlü söylemlere sahiptir. Hikâyelerdeki erkekler doğdukları andan itibaren “ideal” erkek kimliklerini oluşturmak için birçok sınavdan geçmektedir. İdeal erkek kimliğini elde etmek için de başarıyla geçmeleri gereken sınavları av alanında vermektedirler. Toplum içerisinde manevi olarak “cesur, yiğit, mücadeleci, hünerli” olma sıfatlarına erişen erkekler av ortamında fiziki güçlerini de ispatlamak zorundadırlar. Çünkü erkeklik, bireyin hem manevi hem fiziki erginliğe ulaşması neticesinde edinilmektedir. Hikâyelerdeki kahramanlar da “ad alma”, “evlenme”, “statü”, “iktidar” gibi eşikleri “baş kesip kan dökerek” yani avcılık hünerlerini ve yiğitliklerini göstererek kazanmaktadır. Boğaç’ın boğa, Beyrek’in kâfirler karşısındaki mücadelesi sonucu ad alması; Kan Turalı’nın evlenmek için “üç canavarı” öldürmesi, Begil’in kırılan erkeklik gurunu düzeltmek için ava çıkması, Uruz’un ilk avındaki başarısızlığı avın erkek kimliğinin oluşumunda kimlik inşası, güç ve itibar elde etme, statü elde etme gibi birçok işleve sahip olduğunu göstermektedir. Dede Korkut Hikâyeleri’nde de ava çıkmak erkeklerin öz benliklerine doğru yola çıktıkları erkeklere özgü bir mekândır. Beslenme ve yaşamı sürdürme ihtiyacını karşılamak için gerçekleştirilen bir eylem olan av, Dede Korkut Hikâyeleri’nde erkekliğe geçişin sembolü olarak

görülmektedir. Bu bağlamda av, erkekler için erginleyici ve dönüştürücüdür. “Oğul” olmaktan “erkek”leşmeye giden yolda erkeklerin başarıyla tamamlamaları gereken sınavlar av alanında gerçekleşmektedir. Dolayısıyla Dede Korkut Hikâyeleri üzerine erkeklik bağlamında okuma yapıldığında avın erkek kimliği üzerinde güçlü bir etkiye sahip olduğu tespit edilmektedir.

KAYNAKÇA

- Adams, Carol J. (2013). *Etin Cinsel Politikası*, Çev. G. Tezcan, M.E. Boyacıoğlu, İstanbul: Ayrıntı Yay.
- Akbalık, Esra (2014).“Dede Korkut Kitabı’nda Bir Cinsiyet Rejimi Olarak Erkeklik”, *Türkbilig*, S.27, s.105-119.
- Atay, Tayfun (2004). “Erkeklik En Çok Erkeği Ezer”, *Toplum ve Bilim*, S.101, s.11-30.
- Barutçu, Atilla (2013).*Türkiye’de Erkeklik İnşasının Bedensel ve Toplumsal Aşamaları*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Bourdieu, Pierre (2014). *Eril Tahakküm*. İstanbul: Bağlam Yay.
- Boratav, Pertev Naili (1973). *100 Soruda Türk Folkloru (İnanışlar, Töre ve Törenler, Oyunlar)*, İstanbul: Gerçek Yay.
- Burgan, Ezgi (2015). “İlk kültürel gereç çuval ise: Erkeklik ve et yemenin kesişimselliğinde bilimsel anlatıların kuruluşu” *Fe Dergi* 7, no. 2, s.35-47.
- Briffaiault, Robert (1990).*Analar*, (çev. Şemsa Yeğın), İstanbul: Payel Yay.
- Çetinkaya, Gülnaz (2015).*Dede Korkut Hikâyeleri’nde Semboller*, Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Çetinkaya, Gülnaz (2017).“Dede Korkut Hikâyelerinde Toplumsal Cinsiyet Kabulleri Bağlamında Kadın ve Erkek Söylemleri”, *9. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi*, Ordu, s. 143-152.
- Çetindağ Süme, Gülda (2011). *Koroğlu Merkezli Hikâyelerin Sembolik Açılımı*. Doktora Tezi, Elazığ: Fırat Üniversitesi.
- Demez, Gönül (2005). *Değişen Erkekİmgesi*, İstanbul: Babil Yay.
- Duymaz Ali (2000). “Dede Korkut Kitabında Alplarin Eğitim ve Geçiş Törenleri”, *Uluslararası Dede Korkut Bilgi Şöleni Bildirileri*, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yay.
- Eliade, Mircea (2015).*Doğuş ve Yeniden Doğuş, İnsan Kültürlerinde Erginlenmenin Dini Anlamları*, İstanbul: Kabalıcı Yay.
- Ergin, Muharrem (2018). *Dede Korkut Kitabı*. Ankara: TDK Yay.
- Gennep, Arnold Van (1909).*The Rites of Passage*, Londra: Routlage & Kegan Paul.
- Giddens, Anthony (2010).*Modernite ve Bireysel Kimlik, Geç Modern Çağda Benlik Ve Toplum*, İstanbul: Say Yay.
- Gökyay, Orhan Şaik (2000).*Dede Korkut Hikâyeleri*. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yay.

- Kramer, Laura (2010).*The Sociology of Gender: A Brief Introduction*, Londra: Oxford University Press.
- Koç, Adem (2016). “Eşikteki Mücadele: Anadolu Düğünlerinde Kaynana-Kaynata Güreşi”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C.9, S. 42, s. 252-274.
- MacInnes, John (1998).*The End of Masculinity*, UK: Open University Press.
- Michael S. Kimmel (2013). “Homofobi Olarak Erkeklik: Toplumsal Cinsiyet Kimliğinin İnşasında Korku, Utanç ve Sessizlik” çev.Mehmet Bozok, *Fe Dergi* 5, no. 2, s.92-107.
- Ölçer Özünel, Evrim (2005). “Kan Olgusunun Soyun Devamlılığı Bağlamındaki Dönüştürücülüğü”, *Milli Folklor*, Y.17, S. 65, s.40-45.
- Örnek, Sedat Veyis (1975). “Türk Folklorunda Ad Seçme ve Ad Koyma”, Boğaziçi Üniversitesi *Halkbilimi Yıllığı*, İstanbul: B.Ü. Folklor Kulübü Yay.
- Özkartal, Mehmet (2012).“Türk Destanlarında Hayvan Sembolizmine Genel Bir Bakış”, *Milli Folklor*, Y.24, S. 94, s. 58-71.
- Saltık Özkan, Tuba (2009).“Kahramanın Yolcuğu Bağlamında BamsıBeyrek ve Erginleme Süreci”, *Milli Folklor*, Y. 21, S.81. s.27-33.
- Saydam, M. B. (2013). *Deli Dumrul’un Bilinci, Türk İslam Ruhu Üzerine Bir Kültür Psikolojisi Denemesi*. İstanbul: Metis Yay.
- Turner, Victor (2018).*Ritüeller Yapı ve Anti-Yapı*, Çev. Nur Küçük, İstanbul: İthaki Yay.
- Türköne, Mualla (1995).*Eski Türk Toplumunun Cinsiyet Kültürü*, Ankara: Ark Yay.
- Roux, Jean-Poul (2002).*Türklerin ve Moğolların Eski Dini*, İstanbul: Kabalcı Yay.
- Yavuz, Şahinde (2014).“İktidar Olma Sürecinde Erkeklerin Erkeklikle İmtihanı”, *Milli Folklor*, Y.26, S. 104, s. 110-127.